

*Escoles lliures
de violència. Abordatge
de la violència sexual des
dels centres educatius.*

Resultats d'una
experiència d'èxit

Hi col·labora:

Fundació "la Caixa"

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

FUNDACIÓ

VICKI
BERNADET

Per citar aquest document

Fundació Vicki Bernadet. (2021). *Escoles lliures de violència. Abordatge de la violència sexual des dels centres educatiu. Resultats d'una experiència d'èxit*. Barcelona, Espanya.

Autoria

Marina Bartolomé-Valenzuela (Fundació Vicki Bernadet)

Metodologia i anàlisis estadístiques

Elizabeth Suárez-Soto (Universitat de Barcelona)

Ana Martina Greco (Universitat de Barcelona)

Anna Segura (Rutgers University)

Recollida de dades

Marina Fernández (Universitat de Barcelona)

Assessorament i revisió

Natàlia Fernández (Fundació Vicki Bernadet)

Agraïments

Des de la Fundació Vicki Bernadet volem expressar el nostre agraïment a la Generalitat de Catalunya i, concretament, al Departament d'Educació per la confiança dipositada en nosaltres a l'hora de liderar les accions per a la prevenció i la lluita contra els abusos sexuals infantils a les escoles de Catalunya.

També ens agradaria transmetre la nostra gratitud a totes les escoles que han participat en els nostres tallers i formacions, especialment als infants i adolescents que han compartit amb nosaltres la seva veu i ens ajuden a seguir millorant i creixent dia a dia.

Moltes gràcies!

Assessorament i revisió

NAONO SL

Edita

Fundació Vicki Bernadet

Setembre, 2021

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació i Fundació "la Caixa"

Aquesta guia té una llicència:

Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional
(CC BY-NC-ND 4.0)

Introducció

La violència sexual cap a la infància i l'adolescència es considera un dels problemes de salut pública més greus que ha d'afrontar la societat. Les dades de les recerques realitzades fins al moment així ho demostren. En aquest document, ens centrarem en una d'aquestes formes de violència, l'abús sexual infantil que, per les seves característiques i conseqüències, és una de les més silenciades i acostuma a tenir un gran impacte en la persona que n'és víctima. La seva prevalença, a més a més, posa sobre la taula que es tracta d'un problema molt més habitual del que es podria pensar.

Pel que fa a Catalunya, l'estudi publicat per Pereda i Forns (2007) mostra unes taxes de prevalença de l'abús sexual infantil en la població universitària del 15,5 % en el cas dels homes, i del 19%, en les dones. Aquestes dades estan en consonància amb les que s'han recollit als Estats Units i al Canadà. Pel que fa a Europa, l'abús sexual infantil té una prevalença del 20% en la població menor de 18 anys (Consell d'Europa, 2011). Es tracta, doncs, d'un problema que, lamentablement, afecta a molts infants i adolescents arreu del món, tot i que són molt pocs els qui, finalment, l'acaben revelant.

Com que, encara avui, l'abús sexual infantil és un tema tabú i desconegut per a la majoria de la població, el silenci social que l'envolta dificulta molt que les víctimes l'acabin revelant. Alhora, hi ha altres factors que afavoreixen aquest silenci, com ara la por a no ser cregudes, les conseqüències que pot suposar explicar-ho, la vergonya o la culpa.

A la Fundació Vicki Bernadet sabem, a partir de la nostra experiència i d'acord amb les principals recerques internacionals (Brennan i McElvaney, 2020), que la construcció d'entorns realment protectors possibilita trencar el silenci al voltant de l'abús sexual infantil. És per això que, durant el curs escolar 2020-2021, la Fundació Vicki Bernadet i el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya han col·laborat, en el marc

del Pla les escoles lliures de violència (LELV), per tal de proporcionar eines útils per a la prevenció d'aquest abús a equips educatius, famílies, infants i adolescents.

El programa de prevenció de l'abús sexual infantil que s'ha implementat ha estat un èxit: equips educatius, famílies i infants han pogut compartir la seva opinió sobre les activitats realitzades i han destacat, no només la importància del projecte, sinó també la seva qualitat.

Aquest document, doncs, neix de la voluntat de compartir l'experiència duta a terme a cinquanta-dos centres d'educació primària i secundària d'arreu de Catalunya durant el curs 2020-2021. L'informe recull els principals resultats de les avaluacions fetes per part dels mateixos beneficiaris del pla i posa de manifest l'impacte i els beneficis que suposen aquests tipus de programes per a les persones que hi participen.

Des d'aquí, volem animar la comunitat educativa a seguir avançant conjuntament en la protecció d'infants i adolescents, i a contribuir que els centres educatius esdevinguin espais reals de protecció i cura del seu benestar integral.

Tot i que en aquest document es recullen els resultats més rellevants de les anàlisis realitzades, a la web de la Fundació Vicki Bernadet (<https://www.fbernadet.org>), hi ha disponible un informe més detallat sobre l'avaluació i els resultats obtinguts.

Amb iniciatives com aquesta, esperem contribuir a superar les dificultats, preocupacions o possibles resistències que encara hi ha en els centres educatius sobre el tema de l'abús sexual infantil per poder encarar, d'una manera oberta, valenta i qualitativa, aquesta realitat que, a hores d'ara, segueixen patint els infants i adolescents.

La implementació del programa de prevenció

Malgrat que la implementació del programa es va dur a terme durant el curs escolar 2020-2021, va començar a gestar-se molt abans. Durant més de 17 anys, la Fundació Vicki Bernadet ha realitzat accions de formació per a la prevenció, detecció i l'abordatge de l'abús sexual infantil. Al llarg de tot aquest temps, les activitats que s'han desenvolupat s'han supervisat, revisat i modificat de manera constant per tal de millorar-les i adaptar-les al context de cada moment. A dia d'avui, la Fundació Vicki Bernadet continua treballant per oferir activitats de la màxima qualitat.

Fonaments del programa

Des de la Fundació Vicki Bernadet creiem fermament que la globalitat de la societat té el deure de protegir la infància dels abusos sexuals infantils. Precisament perquè entenem que aquesta protecció a la infància ha de ser un objectiu comú, el projecte s'ha desenvolupat en quatre nivells:

Nivell 1. Les institucions. A la base, hi trobem el suport institucional, en aquest cas, el Departament d'Educació, que ha apostat per la protecció de la infància contra la violència sexual i ha invertit els recursos necessaris per fer possible el projecte.

Nivell 2. L'escola. Els **equips educatius** són peces clau en la detecció i l'abordatge dels abusos i tenen un paper fonamental a l'hora d'incentivar la resiliència i transmetre confiança a aquells nens, nenes i adolescents que creixen en un entorn de desprotecció. L'escola ha estat i és, per a moltes víctimes d'abusos, un refugi que els permet escapar del que viuen a casa, per això, aquest programa inclou la formació de qualitat del personal escolar i promou la seva implicació directa en la prevenció de l'abús sexual infantil. Les escoles que hi han participat, han invertit el seu temps formant-se en la prevenció de l'abús i, alhora, han ajudat a contactar amb les famílies per afavorir que també formessin part del projecte.

Nivell 3. Les famílies. A l'hora de protegir els infants, les famílies tenen un rol essencial, ja que, a través de la seva visió propera i del desenvolupament de vincles sans i de confiança, els infants poden entendre què és el bon tracte i reproduir-lo. Així mateix, una vinculació positiva i de confiança amb els pares, les mares i els familiars més propers, és clau perquè els infants puguin identificar conductes que no els agraden o els poden fer mal. En aquest projecte, les famílies han participat en les xerrades de sensibilització, on han pogut compartir les seves inquietuds i reticències sobre la temàtica, i s'han compromès en la prevenció de la violència.

Nivell 4. Els infants. Finalment, amb la intenció d'ajudar els infants i adolescents a identificar l'abús sexual i a saber què fer i a qui dirigir-se en el cas que un dia es trobin en una situació d'abús, el projecte de prevenció ha inclòs activitats dirigides directament a ells. Els nens i nenes han participat en els tallers i han pogut opinar i parlar de qüestions que els afecten de manera directa.

La implementació del programa de prevenció

Activitats realitzades

En el marc del projecte Escoles lliures de violència, s'han portat a terme 49 formacions, 49 xerrades amb famílies i 234 tallers amb infants i adolescents. Arran d'aquestes accions, també s'han fet 54 assessoraments individuals per als casos d'abusos que han aflorat. En total, s'ha format 1.389 professionals, 5.910 infants i adolescents han participat en els tallers i s'ha sensibilitzat 736 famílies.

Tallers amb infants i adolescents

El projecte ha inclòs tres tallers diferents, dirigits a infants i adolescents, en funció de l'edat dels participants.

- «Les cortines d'aire, un conte per prevenir» és un taller pensat per a infants de quart de primària. Partint de l'explicació del conte *Les cortines d'aire* i dels seus personatges, es treballen els diferents elements que envolten l'abús sexual infantil: els secrets, les emocions, les parts íntimes i la necessitat de demanar ajuda i d'explicar les coses a persones adultes de confiança.
- «Acabem la història» és el taller dirigit a infants de sisè de primària, en el qual es treballa l'abús sexual infantil a partir de situacions quotidianes que tenen a veure amb el traspàs dels límits, les situacions confuses i la generació de sentiments contradictoris.

- Per acabar, el taller «Parlant prevenim l'abús» està pensat per a adolescents de secundària, aborda els diferents aspectes que hi ha sobre la problemàtica de l'abús sexual infantil i posa l'èmfasi en les falses creences i mites que l'envolten. A més a més, s'hi explica la dinàmica abusiva i s'hi plantegen temes com ara el consentiment, la necessitat de demanar ajuda a persones adultes de confiança i el paper dels amics i de les amigues.

Xerrades amb famílies

Les xerrades per a famílies tenen l'objectiu de sensibilitzar les persones més properes als infants i adolescents (mares, pares, avis, àvies i tutors legals) i donar-los eines per a la prevenció i la detecció de l'abús sexual.

Formació a professionals de l'àmbit educatiu

Les formacions pensades per als equips educatius de les escoles tenen una durada de 8 hores, al llarg de les quals es treballa la problemàtica de l'abús sexual infantil, la seva dinàmica i les seves característiques. Alhora, ofereixen els coneixements i les eines necessàries per detectar, abordar i prevenir possibles situacions abusives.

Resultats de la implementació del programa

El programa de prevenció dels abusos sexuals infantils als centres educatius de primària i secundària de Catalunya ha anat acompanyat de l'avaluació sistemàtica de totes les activitats realitzades en el marc del projecte. Equips educatius, mares, pares, infants i adolescents han pogut opinar sobre les activitats i les formacions en les quals han participat. Així mateix, també s'han avaluat els coneixements adquirits a través de les activitats de formació i prevenció. En total, 1.582 persones han contestat els qüestionaris d'avaluació: 442 infants o adolescents, 995 professionals dels centres educatius i 147 familiars dels infants d'aquests centres.

A continuació, es presenten els resultats principals de les avaluacions.

Impacte del programa en els equips educatius

Un de cada 5 infants patirà abusos sexuals abans dels 18 anys. En una classe de dimensions normals (25 alumnes) això equival a 5 alumnes.

Un de cada cinc infants patirà abusos sexuals abans dels 18 anys.

Moltes de les persones que es dediquen a l'àmbit educatiu tenen una sensibilitat especial per a la protecció de la infància i per poder identificar aquests infants que pateixen. No obstant això, l'abús sexual infantil ha estat un tema tan tabú durant tant de temps que, de vegades, ni tan sols es té consciència que pugi ocórrer. Aquest fet en dificulta molt la detecció.

Per a la Fundació Vicki Bernadet, la visió dels equips educatius en la prevenció i detecció dels abusos sexuals infantils és indispensable, per això, vam demanar l'opinió a més de 1.000 docents.

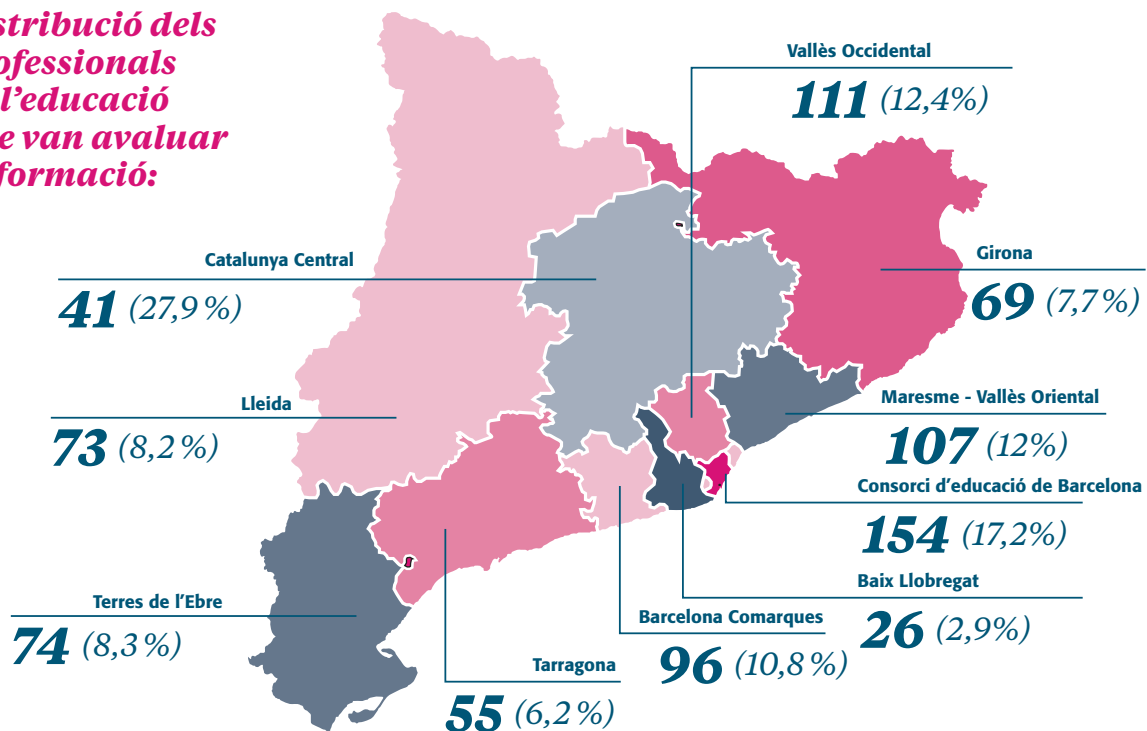
Finalment, 893 professionals, d'entre 20 i 64 anys, van contestar el qüestionari sobre les activitats de formació per a l'equip educatiu. Entre aquests professionals, hi havia 742 docents (83,1%), 90 membres de l'equip directiu (10,1%), 25 treballadors pertanyents a personal administratiu, orientador, tutor o suport educatiu (2,8%) i 24 persones que ocupaven altres càrrecs.

Aquesta formació m'ha ajudat a fer un canvi de mirada com a docent i a estar més alerta davant comentaris i situacions de l'alumnat.

(Mestra d'una escola d'educació infantil i primària)

Resultats de la implementació del programa

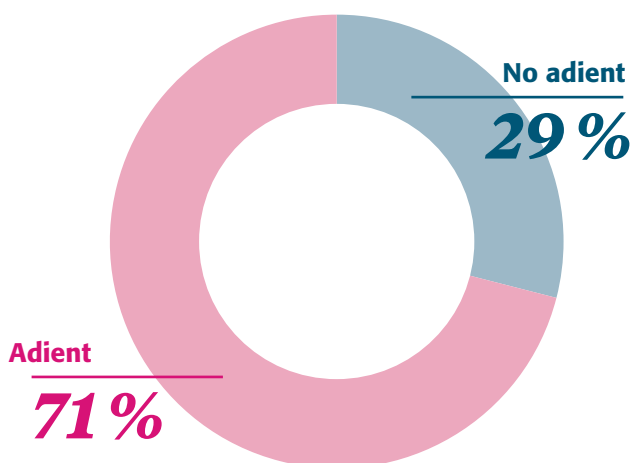
Distribució dels professionals de l'educació que van avaluar la formació:

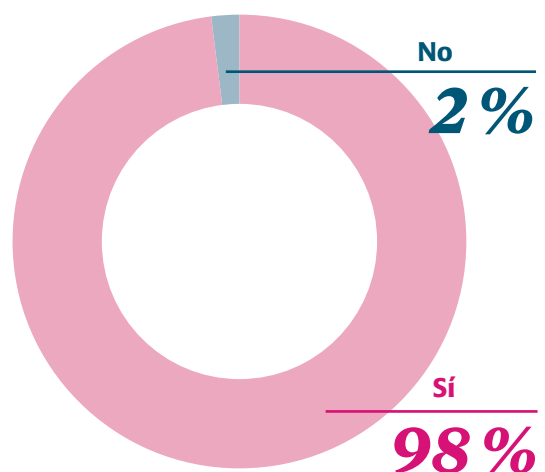
La majoria de les persones enquestades ha considerat que la durada de la formació era encertada (70,9%), i creu que farà servir les eines de prevenció que ha adquirit (97,5%). Una gran part de les persones enquestades

coincideix, també, que la formació rebuda li servirà tant en la seva vida professional (97,4%) com en la seva vida personal (95,9%). A més a més, una àmplia majoria recomanaria aquesta formació a altres persones (98,0%).

Durada de la formació

Recomanació de la formació

Resultats de la implementació del programa

Cal tenir en compte que un 20,6% de les persones participants ha expressat que la formació els va permetre redefinir alguna experiència de la seva infància com a un abús sexual i que, un 15,6%, ho va poder fer amb una experiència viscuda en l'edat adulta. Una vegada més, els resultats coincideixen amb les dades recollides en diferents investigacions europees, que posen de manifest que un 20% de la població infantil pateix abús sexual. De manera particular, podem afirmar que 1 de cada 5 professionals va poder identificar un abús sexual infantil arran de la formació.

A més d'un 20% de les persones participants la formació els va permetre redefinir alguna experiència de la seva infància com a un abús sexual.

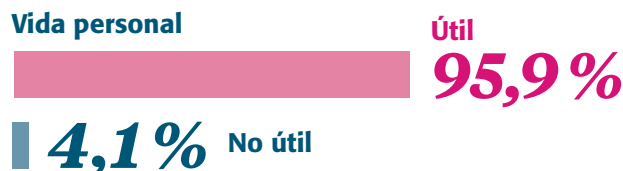
Per a mi, el millor de la formació ha estat com s'han enfocad les sessions, ja que aconseguien que fossin molt dinàmiques.

(Mestra d'una escola d'educació infantil i primària)

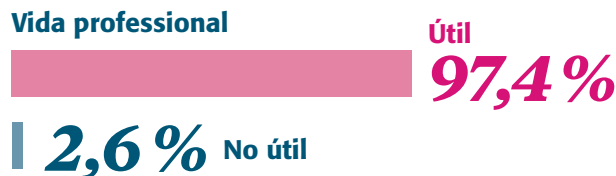
Utilitat de la formació

Vida personal

Vida professional

Crec que el millor és haver pres consciència que l'abús sexual infantil és una realitat. Mai en parlem ni com a educadors ni com a ciutadans. Sembla un tema que sempre passa als altres i lluny de mi.

(Mestra d'un institut de secundària)

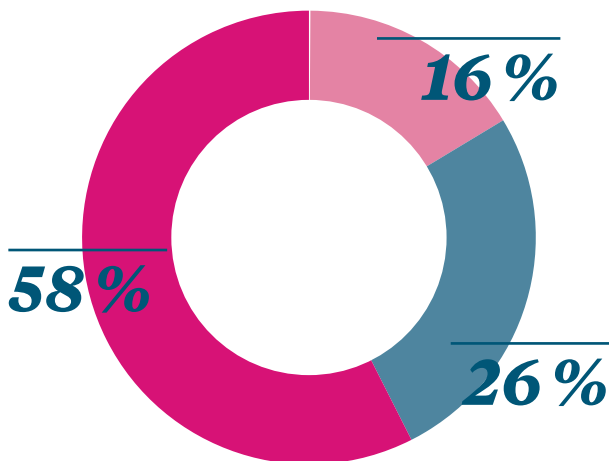
Resultats de la implementació del programa

Més del 90% de les persones participants va valorar molt positivament la metodologia de les sessions, així com la persona formadora. Tot i les possibles reticències o la poca motivació que, d'entrada, pot generar un curs d'aquestes característiques, l'experiència ha evidenciat que és una formació plenament motivadora.

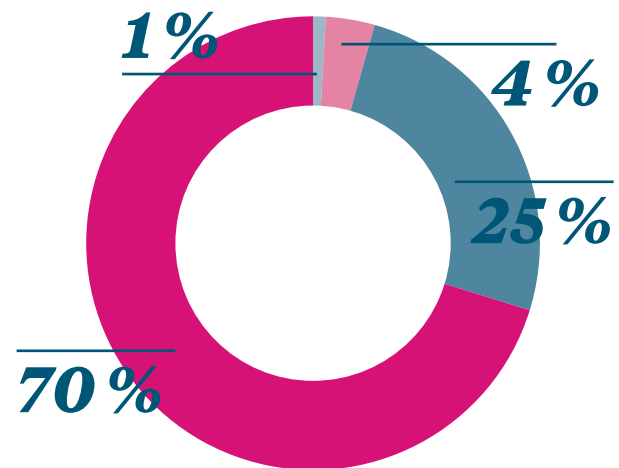
En aquest sentit, més del 90% de les persones participants va puntuar amb la màxima puntuació (5 punts) o quasi la millor (4 punts) aquestes preguntes del qüestionari:

De l'1 al 5 (si l'1 representa la pitjor puntuació i, el 5, la millor puntuació):

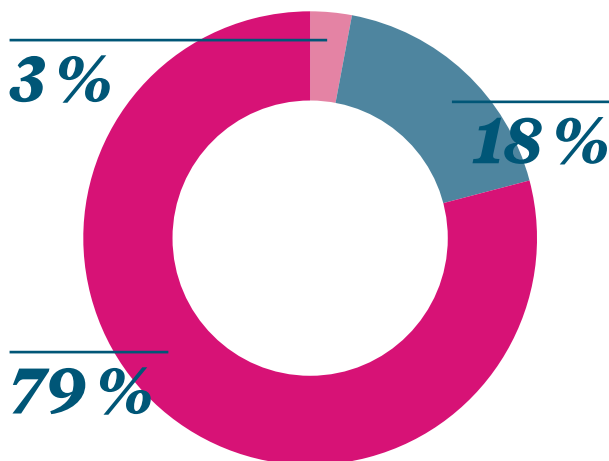
T'ha agradat poder fer aquesta formació?

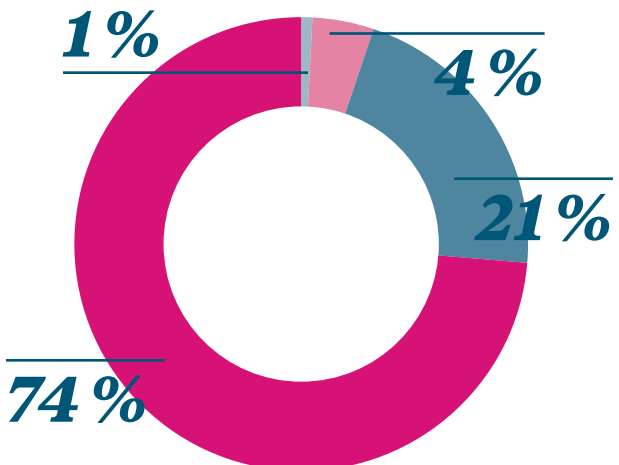
Valora la claredat en l'exposició dels continguts abordats

Valora els coneixements de la persona formadora

Valora les possibilitats de participació durant la formació

Resultats de la implementació del programa

Pel que fa als coneixements adquirits, es van seleccionar alguns centres per omplir un qüestionari de coneixements previs i posteriors a la formació. L'anàlisi dels resultats mostra un augment significatiu del nombre d'errors després de la formació. És a dir, un cop finalitzat el curs, els professionals tenien més informació sobre l'abús sexual i aconseguien desmuntar falses creences més freqüentment que abans de començar-lo.

M'ha agradat la manera de tractar el tema. La possibilitat de participar d'aquesta formació. Poder ser conscient de certes actituds que en algun moment se'm poden haver escapat, i pensar que ara estic més capacitada per poder identificar i actuar.

(Membre de l'equip directiu d'una escola d'educació infantil i primària)

Resultats de la implementació del programa

Impacte del programa en les famílies

Assistir a aquestes xerrades suposa un repte important per a moltes mares i pares que senten por o incredulitat davant l'abús sexual infantil. És difícil pensar que el teu fill o la teva filla pugui patir abusos sexuals, per això, la majoria de famílies prefereixen no pensar-hi. Malgrat això, aquestes xerrades són una peça indispensable del programa de prevenció.

Les famílies tenen l'oportunitat de prevenir els abusos sexuals infantils des de la quotidianitat dels infants i adolescents, que veuen en els seus pares i mares, no només un senyal de seguretat, sinó també un referent de què està bé i què no. Per a la majoria de famílies que van assistir a les xerrades, anar-hi va ser exposar-se a una realitat que preferirien no haver d'encarar: pensar que els seus fills i filles podien ser víctimes d'abús sexual. No obstant això, també van ser la majoria, les que, un cop finalitzada

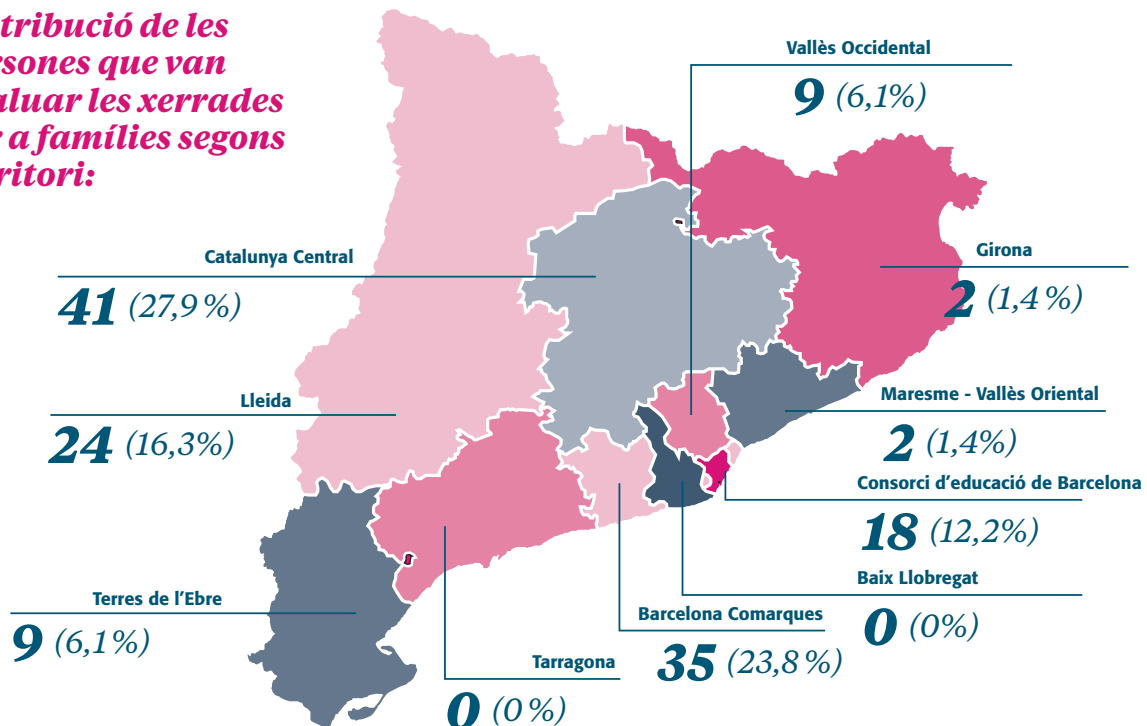
la xerrada, van sentir-se satisfetes d'haver-hi assistit. Tot i que és terrible pensar que el teu fill o filla pot patir abusos, és impossible prevenir-ho si no ho tens present.

Aquesta xerrada m'ha fet pensar i m'ha remogut per dintre. He pogut adonar-me d'alguns errors que faig com a mare i de tota la feina que tinc per canviar segons quines coses.

(Mare d'un infant d'una escola de primària)

Les xerrades per a les famílies van ser avaluades per un total de 147 persones d'entre 29 i 59 anys. La majoria (74,5%) eren mares; un 9,7%, pares, i un 15,7%, d'altres (com ara docents o directors del centre). Al mapa s'hi pot observar la distribució d'aquesta submostra tenint en compte el territori on s'ubica cada centre.

Distribució de les persones que van avaluar les xerrades per a famílies segons territori:

Resultats de la implementació del programa

Gairebé tots els membres de famílies que van contestar el qüestionari pensen que assistir a la xerrada els servirà per a la seva vida personal (98,6%) i una gran majoria (96,6%) recomanaria la xerrada.

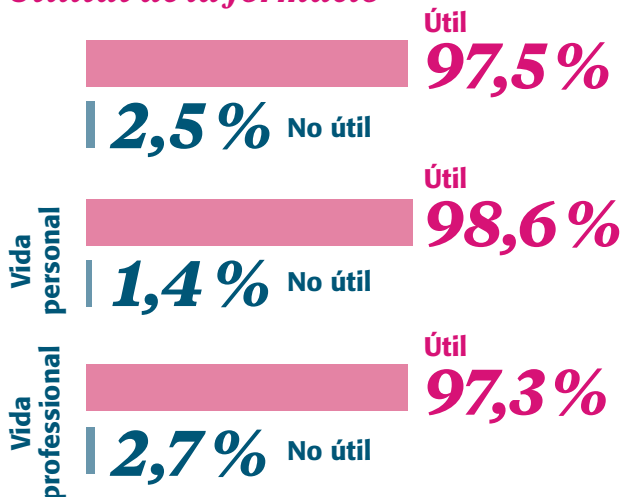
En termes generals, la majoria de les famílies (un 84,4%) va donar la màxima puntuació a la pregunta que plante-

java si els havia agradat participar en la formació/xerrada. Pel que fa a la seva qualitat, un 83,6% de les persones participants va valorar molt positivament la claredat amb la qual es van exposar els continguts plantejats.

Més de tres quartes parts de les famílies participants (n = 115; 78,8%) va indicar haver tingut possibilitats de participació durant l'activitat i va reportar la puntuació màxima possible en aquest ítem.

D'altra banda, una de cada quatre persones participants (25,2%) va indicar que, arran de la xerrada, va poder redefinir alguna experiència de la seva infància com a abús sexual infantil, i un de cada cinc (20,0%), ho va poder fer amb alguna experiència viscuda en l'edat adulta. Un cop més, podem afirmar que la xerrada va servir perquè un de cada cinc familiars que hi va assistir, identifiqués un abús sexual infantil.

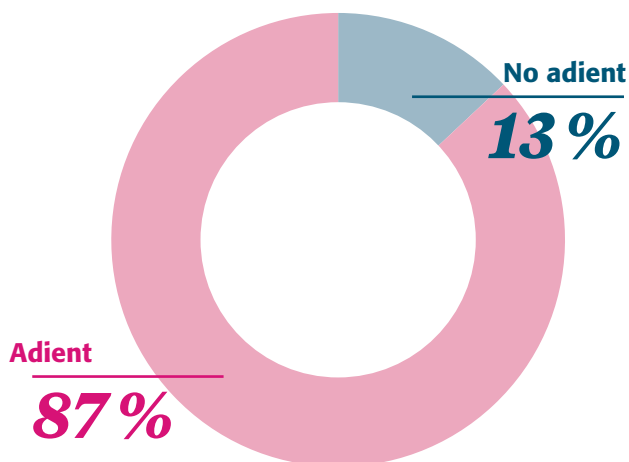
Utilitat de la formació

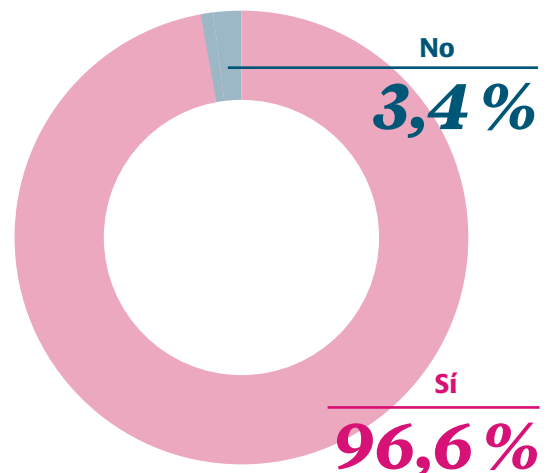
Gràcies a aquesta xerrada m'he adonat de moltes coses.

(Mare d'un infant d'una escola de primària)

Durada de la formació

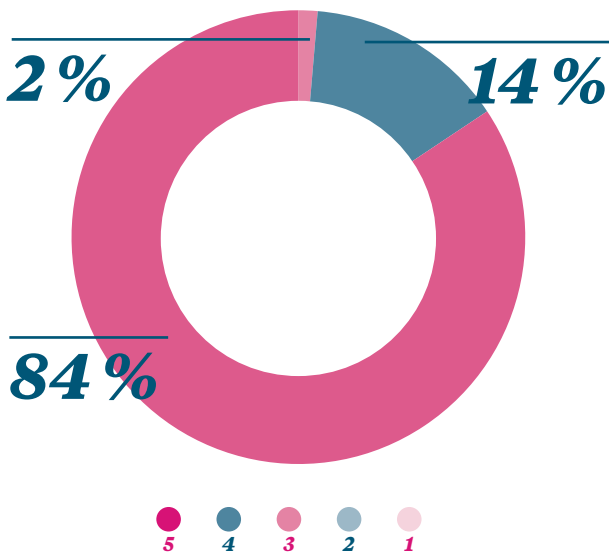

Recomenació de la formació

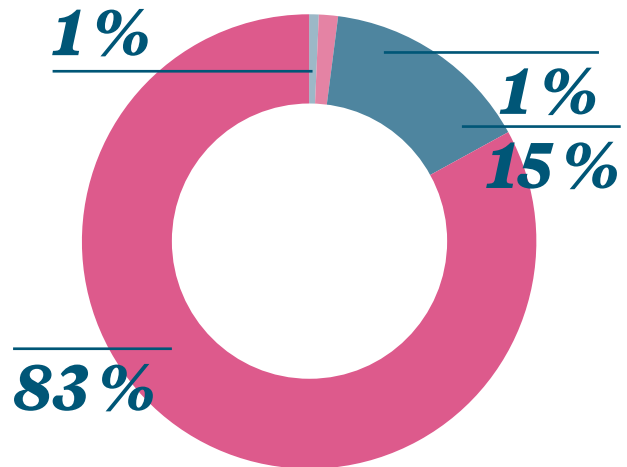

Resultats de la implementació del programa

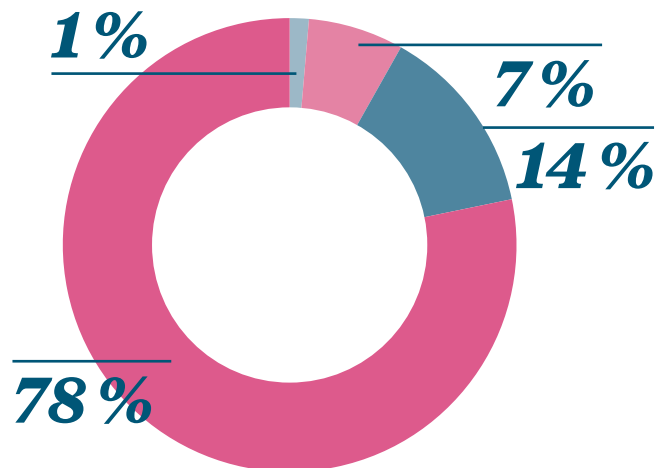
T'ha agradat poder fer aquesta formació?

Valora la claredat en l'exposició dels continguts abordats

Valora les possibilitats de participació durant la formació

Aquesta xerrada m'ha ajudat a poder conèixer millor el problema per tal de poder educar i prevenir la situació amb els meus fills.

(Pare d'un infant d'una escola de primària)

Pel que fa a l'impacte en la prevenció de l'abús sexual des de les famílies, després de la xerrada, la majoria de mares i pares va destacar sentir-se preparada per abordar aquests temes (86,6%) amb els seus fills i filles. Això inclou, per exemple, parlar sobre les parts íntimes del cos i què fer si algú les vol veure i/o tocar (91,6%), buscar un espai per tenir aquestes converses (91,0%) o proporcionar-los material dirigit a prevenir l'abús sexual infantil (71,8%).

Les xerrades destinades a les famílies volen educar però, sobretot, volen sensibilitzar mares i pares sobre la importància de començar a trencar el silenci. Així doncs, des de la Fundació Vicki Bernadet, considerem un èxit, no només que hagin agradat a la majoria de famílies, sinó que moltes hagin decidit començar a prevenir l'abús sexual infantil des de casa seva.

Resultats de la implementació del programa

Impacte del programa en els infants

Moltes vegades trobem reticències a l'hora de plantejar tallers sobre la prevenció dels abusos sexuals amb infants. Algunes persones adultes creuen que aquest tema pot fer-los sentir por o, al contrari, que parlar de sexualitat massa aviat els pot portar a posar-se en situacions de risc.

No obstant això, des de la Fundació Vicki Bernadet fa anys que comprovem que les activitats dirigides als nens i nenes, no només no els causen temors, sinó que els ajuden a protegir-se davant l'abús. Les dades recollides reflecteixen que a la majoria dels infants els agrada el taller i són capaços d'entendre què és un abús i què han de fer si algun dia els passa.

L'activitat «Les cortines d'aire» va ser avaluada per 162 nens i nenes d'edats compreses entre els 8 i els 11 anys

(3r i 4t de primària), mentre que l'activitat «Acabem la història» va ser valorada per 164 infants d'edats entre els 11 i els 13 anys (6è de primària).

Nou de cada deu infants o adolescents participants va contestar al qüestionari que l'activitat realitzada els va agradar o agradar moltíssim (91,3% en el cas de «Les cortines d'aire», i 93,9% en el cas d'«Acabem la història»).

L'avaluació també recull si havien pogut expressar tot el que consideraven i si s'havien sentit escoltats. Els alumnes de totes dues activitats van contestar majoritàriament de manera positiva, aproximadament 8 de cada 10 alumnes, indicant que havien pogut dir algunes coses o tot el que volien (el 83,8% en el cas de «Les cortines d'aire», i el 80,5%, en el cas d'«Acabem la història») i que s'havien sentit molt/moltíssim escoltats (el 82,7%, en el cas de «Les cortines d'aire», i el 76,2%, en el cas d'«Acabem la història»).

«Les cortines d'aire»

M'ha agradat moltíssim

91,3%

M'ha agradat

He pogut dir el que volia

83,3%

He pogut dir algunes coses

M'han escoltat moltíssim

82,7%

M'han escoltat molt

«Acabem la història»

M'ha agradat moltíssim

93,9%

M'ha agradat

He pogut dir el que volia

80,5%

He pogut dir algunes coses

M'han escoltat moltíssim

76,2%

M'han escoltat molt

Resultats de la implementació del programa

D'altra banda, els infants participants en totes dues activitats van valorar molt positivament la feina de la persona formadora; així, més de 9 de cada 10 alumnes van considerar que la persona formadora ho havia fet molt bé o genial (el 95,0% en el cas de «Les cortines d'aire», i el 96,3%, en el cas d'«Acabem la història»).

«Les cortines d'aire»

Ho ha fet genial!

Ho ha fet molt bé

95%

«Acabem la història»

Ho ha fet genial!

Ho ha fet molt bé

96,3%

Pel que fa a l'adquisició de coneixements, la majoria d'alumnes (més del 90%) va entendre què és l'abús sexual infantil i què poden fer si alguna vegada algú intenta abusar d'ells. La gran majoria també va entendre que els abusos sexuals no només els passen a les

M'ha agradat que ens fessin pensar en quines persones confiem perquè no ho havia pensat mai.

(Nena de 6è de primària)

M'agrada que contesteu les preguntes que altres adults mai contesten i no sé per què.

(Nen de 4t de primària)

nenes i que els secrets no sempre s'han de guardar. Aquesta informació és especialment important si volem que els infants ens demanin ajuda sense sentir-se jutjats o estigmatitzats. D'altra banda, el taller també va servir per posar de manifest que parlar d'abús sexual infantil no espanta els infants. De fet, posar-hi nom pot ajudar a identificar-lo i a trencar amb el tabú i el silenci.

Finalment, la majoria dels alumnes de tots dos grups (el 96,1% en el cas de «Les cortines d'aire», i el 89,7%, en el cas de «Acabem la història») va respondre correctament a la major part de les preguntes de coneixements. Els infants més petits (és a dir, aquells que van assistir al taller «Les cortines d'aire») van treure millor puntuació en l'adquisició de coneixements que aquells més grans que havien fet el taller d'«Acabem la història». Aquesta diferència, tot i que no és rellevant, deixa palès que prevenir els abusos i entendre què són, no depèn de la capacitat dels infants ni de la seva edat, sinó de les habilitats dels adults per poder-ho explicar adaptant-se als infants amb qui es treballa.

Gràcies pel taller i per repetir que mai és culpa de la nena que li passa, a mi em fa falta recordar-ho més.

(Nena de 6è de primària)

Resultats de la implementació del programa

Impacte del programa en les i els adolescents

Sovint, quan sentim les paraules *abús sexual infantil* pensem en infants petits i donem per fet que no és tan freqüent en la població adolescent. No obstant això, els i les adolescents poden ser víctimes d'abusos sexuals en igual o major mesura que els més petits. La diferència respecte als nens i nenes és que els i les adolescents poden tenir més recursos per entendre què els està passant i quines conseqüències pot tenir en la seva vida. Són més conscients del rebuig social, de l'estigma i de com afectarà a la seva família. Tot i això, no podem oblidar que les i els adolescents també són infància, i que és responsabilitat nostra protegir-los i ajudar-los a alçar la veu davant del abusos sexuals.

En aquest programa de prevenció, els adolescents han realitzat l'activitat «Parlant prevenim l'abús». A la gran majoria, els va agradar (84,5%) i van valorar positivament la claredat en l'exposició dels continguts (86,1%). A més a més, més de 9 de cada 10 alumnes (94,0%) va considerar que la persona formadora disposava de bons coneixements sobre la temàtica de l'abús sexual infantil i gairebé tres quartes parts (73,2%) va valorar molt bé la possibilitat de participació generada al llarg de l'activitat.

T'ha agradat poder fer aquesta activitat?

M'ha agradat /
M'ha agradat molt

84,5 %

Valora la claredat en l'exposició dels continguts abordats

Clara /
Molta claredat

86,1 %

Valora els coneixements del/la formador/a

Bona / Molt bona

94 %

Valora les possibilitats de participació durant l'activitat.

Bona / Molt bona

73,2 %

Resultats de la implementació del programa

A l'activitat ha sortit tot relacionat amb el tema i la formadora que ha vingut estava ben formada i parlava de forma bastant clara.

(Noi de segon d'ESO)

Així doncs, els alumnes van valorar positivament la seva participació en el taller. A més a més, gairebé tots (98,3%) recomanarien l'activitat a algú i van assenyalar que l'activitat els seria útil en algun moment de les seves vides.

Recomanaries aquesta activitat?

**M'ha agradat /
M'ha agradat molt**

98,3 %

Creus que aquesta activitat serà útil per a la teva vida?

**Clara /
Molta claredat**

98,3 %

Gràcies! Està molt bé que fem aquest tipus d'activitats perquè abans no es feia.

(Noia de segon d'ESO)

Pel que fa als coneixements, globalment, els alumnes de l'activitat «Parlant prevenim l'abús» van entendre el taller i van poder desmuntar algunes falses creences que hi ha al voltant de l'abús sexual.

M'ha agradat l'activitat i crec que el contingut és encertat.

(Noi de segon d'ESO)

Per exemple, algun dels continguts que es van treballar i que més del 90% dels alumnes va aprendre arran de l'activitat va ser:

- **Les persones abusadores sovint utilitzen els regals per apropar-se als infants.**
- **Si sabem que un amic o amiga pateix abusos ho hem d'explicar a una persona adulta de confiança.**
- **Les persones abusadores sovint formen part del cercle més proper de la víctima i no es poden identificar des de fora.**

L'assimilació d'aquests i altres continguts pot ajudar els adolescents víctimes a identificar situacions abusives i a buscar ajuda. A més a més, el fet que els i les adolescents hagin gaudit de l'activitat i hagin pogut fer preguntes demostra que la prevenció dels abusos, en contra del que sovint es pensa, no té perquè resultar un procés negatiu o perjudicial. De fet, aquestes activitats permeten obrir la porta a parlar de temes essencials i que sovint no es tracten amb els adults, com ara la sexualitat, el consentiment i les relacions de confiança.

Conclusions

Tal i com s'ha fet palès al llarg de tot l'informe, podem afirmar que la implementació del programa de prevenció de l'abús sexual infantil als centres educatius de Catalunya ha estat un èxit i ha tingut un gran impacte en tots els col·lectius que hi han participat.

En aquest document, hem intentat recollir part d'aquest impacte a partir d'un sistema de avaluació sistemàtic implementat durant tot el curs escolar. A aquestes dades, caldria afegir-hi la multitud de converses realitzades amb els centres al llarg del curs, l'agraïment en les formacions i tallers, la gran implicació en les activitats proposades per part de infants i adolescents, les revelacions compartides durant i després de les activitats i molts altres moments de complicitat que han tingut lloc gràcies a la implementació d'un programa de prevenció d'aquestes característiques.

En definitiva, podem afirmar que, un cop se superen les resistències inicials i es comença a treballar als centres educatius, s'evidencia molt ràpidament la necessitat de trencar el silenci i de començar a abordar l'abús sexual infantil des del coneixement.

A la majoria de les persones (infants, adolescents i adults) que han participat en les activitats, els ha resultat una experiència gratificant. Els mestres i les famílies, no només han valorat el programa positivament, sinó que pensen que els serà útil per a la vida, ja sigui en l'àmbit laboral o personal. També, la ma-

joria de persones participants recomanarien l'activitat a una altra persona. Aquesta dada és important, no només perquè parla de la qualitat de les accions, sinó perquè desmunta la falsa creença que la prevenció dels abusos és una cosa traumàtica que pot generar pànic i paranoia. La realitat és que la prevenció dels abusos, no només no és traumàtica, sinó que, si es fa des del bon tracte, pot ajudar a adults, adolescents i infants a vincular-se i entendre les relacions d'una manera molt més saludable, positiva i respectuosa. És a dir, quan treballem la prevenció dels abusos, estem prevenint, alhora, moltes altres formes de violència.

Per tot el que s'ha exposat fins ara, considerem important fer difusió de la implementació d'un programa de prevenció que ha permès, també, detectar casos d'abusos sexuals que, si no, no haurien sortit mai a la llum. Si bé el programa té la intenció de prevenir l'abús, no podem oblidar que, per a molts infants, aquests tallers han suposat una oportunitat per, finalment, poder parlar. Per acabar, només ens queda recalcar que, des de la Fundació Vicki Bernadet tenim clar que la protecció efectiva de la infància passa per la implementació, de forma sistemàtica i en tots els centres educatius de Catalunya, d'un programa de prevenció d'èxit com el que presentem. Només així, posant la cura dels infants i els seus drets en el centre, aconseguirem avançar cap a espais lliures de violències sexuals cap a la infància i l'adolescència.

Referències

- BRENNAN, E; MCELVANEY, R. (2020). «What helps children tell? A qualitative meta-analysis of child sexual abuse disclosure». *Child abuse review*, 29(2), 97-113.
- CONSELL D'EUROPA. (2011). *El Convenio del Consejo de Europa para la Protección de los Niños contra la Explotación Sexual y el Abuso Sexual* (Convenio de Lanzarote). Secretariat de la Comissió d'Assumptes Socials, de Salut i Familiars. Recuperat de: https://www.bienestaryproteccioninfantil.es/imagenes/tablaContenidos03SubSec/Convenio%20Lanzarote_Parlamentarios.pdf
- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ. (2021). *Les escoles lliures de violències*. Gabinet Tècnic. Recuperat de: <https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/mo-nografies/escoles-lliures-violencies/escoles-lliures-violencies.pdf>
- HÉBERT, M; LAVOIE, F; PARENT, N. (2002). «An assessment of outcomes following parents' participation in a child abuse prevention program». *Violence and Victims*, 17(3), 355-372.
- NURSE, A. M. (2017). «Knowledge and behavioral impact of adult participation in child sexual abuse prevention: Evaluation of the Protecting God's Children Program». *Journal of child sexual abuse*, 26(5), 608-624.
- PEREDA, N; FORNS, M. (2007). «Prevalencia y características del abuso sexual infantil en estudiantes universitarios españoles». *Child Abuse & Neglect*, 31(4), 417-426.
- PEREDA, N; GRECO, A. M; HOMBRADO, J; SEGURA, A; GÓMEZ-MARTÍN, V. (2018). «¿Qué factores inciden para romper el silencio de las víctimas de abuso sexual?». *Revista Española de Investigación Criminológica*, 16, 1-27.
- SÁNCHEZ, A. D. C; LÓPEZ, F. (2006). «Evaluación de un programa de prevención de abusos sexuales a menores en Educación Primaria». *Psicothema*, 1-8.

Per a més informació:

Fundació Viki Bernadet

C/ Consell de Cent 333, 4ta planta

08007 Barcelona

Telf. 93.318.97.69

Fax 93.301.54.55

info@fbernadet.org

FUNDACIÓ
**VICKI
BERNADET**